

Odsjek za filozofiju

POVIJEST ODSJEKA ZA FILOZOFIJU

Povijest Odsjeka za filozofiju neodvojivo je povezana s poviješću Sveučilišta u Zagrebu i Filozofskoga fakulteta jer sustavno i institucionalizirano visokoškolsko poučavanje filozofije u Zagrebu počinje 1874. godine s utemeljenjem Sveučilišta u Zagrebu i Mudroslovnoga fakulteta te neprekidno traje do danas.

Međutim povijest Odsjeka povezana je i s prapoviješću Sveučilišta i Fakulteta, što se datira u 1662. godinu, kad je studij filozofije, tj. Filozofijski tečaj, pokrenut na zagrebačkome Kolegiju Družbe Isusove, koji je već 1669. godine kralj Leopold I. uzdignuo na stupanj sveučilišta. U sljedeća dva stoljeća mijenjala su se imena, ustrojstva, nadležnosti i načini funkcioniranja te ustanove, ali je studij filozofije bio konstanta.

Kada je pak 1874. godine na inicijativu i odlukom Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije te s odobrenjem kralja osnovano i započelo s radom moderno zagrebačko Sveučilište, pod imenom Kraljevsko sveučilište Franje Josipa I. u Zagrebu, filozofija je opet bila u prvome planu: jedan od prvih triju fakulteta (uz Bogoslovni te Pravo- i državoslovni) bio je Mudroslovni, tj. Filozofski fakultet, jedan od prve trojice njegovih profesora i prvi dekan bio je filozof i pjesnik Franjo Marković, jedan od dvaju odjela toga Fakulteta bio je „filosofičko-historički“ odjel, a jedna od prvih šest stolica, tj. katedara, bila je ona za „mudroslovje teoretično i praktično sa povjestnicom“, tj. za teorijsku i praktičku filozofiju s poviješću filozofije, koja je stvarni preteča današnjeg Odsjeka za filozofiju.

Markovićeva uloga u utemeljenju i razvoju Odsjeka, Fakulteta i Sveučilišta daleko je od zgoljne upravne, administrativno-birokratske funkcije. Marković je u punome smislu riječi *rodonačelnik* moderne filozofije na Sveučilištu u Zagrebu i u Hrvatskoj jer ne samo da je svojim rektorskim govorom iz 1881. godine (Marković 1975) zacrtao istraživanja hrvatske filozofske baštine i uspostavio vezu između starije i novije filozofije na ovim prostorima nego je i filozofiju u cjelini i filozofiju na Sveučilištu osmišljavao i razvijao sustavno, tj. kao „shemu cjelokupnoga spoznajnog hrama“.

U takvim su aspiracijama i naporima, na ovaj ili onaj način, Markovića slijedili njegovi nasljednici na Fakultetu, a prvi među njima bio je Gjuro Arnold, student prve generacije na Fakultetu te prva osoba koja je na Fakultetu stekla doktorat znanosti i koja je na Sveučilištu u Zagrebu doktorirala na temelju pisanoga rada (*Etika i poviest*, 1880). Arnold je bio i prvi predstojnik „profesorske stolice za pedagogiku te teoretičnu i praktičnu filozofiju“ (1893), a zatim i Pedagogijskoga seminara s pridruženom knjižnicom (1896), što su preteče današnjeg Odsjeka za pedagogiju. Na sličan su način filozofi bili zaslužni za početke poučavanja psihologije i sociologije na Filozofskome fakultetu, a time i za kasnije osnivanje katedara, odnosno odsjeka u tim poljima.

Franjo Marković (1845–1914), suosnivač modernoga Sveučilišta u Zagrebu i prvi dekan Filozofskoga fakulteta te utemeljitelj Odsjeka za filozofiju i suvremene hrvatske filozofije. Arhiv Sveučilišta u Zagrebu, HR-UNIZG-13.1 Zbirka umjetnina Sveučilišta u Zagrebu, Portreti rektora.

lozofiju 1937. godine, na kojoj je predavao Vladimir Filipović, kao prvi asistent na Fakultetu koji je bio zaposlen na nekoj teorijskoj katedri jer dotad su asistenti bili angažirani samo u laboratorijima i vježbama.

U životu Pavla Vuk-Pavlovića na neki su se način odražavale političke turbulencije i historijski prijelomi onoga vremena. Godine 1941. uklonjen je iz nastave i umirovljen, pri čemu je važan, ali ne i jedini faktor bilo njegovo židovsko porijeklo. Akademski je rehabilitiran nakon rata, 1945. godine, no već 1948. godine ponovno je morao napustiti Fakultet zbog neslaganja s vladajućim ideološko-političkim postavkama. Time ipak njegova sveučilišna karijera nije završena jer je 1958. godine otišao u Skopje, gdje je intenzivno predavao, istraživao, pisao i objavljivao do umirovljenja 1971. godine.

S druge strane Vladimir Filipović kontinuirano je djelovao na Filozofskome fakultetu i prije, i tijekom, i poslije rata te je ličnost koja je najzaslužnija za prebrođivanje historijskih, akademskih i filozofskih rascjepa, za preživljavanje filozofskih katedara i Seminara na Fakultetu te za rehabilitaciju i cjelokupan daljnji razvoj filozofije u Hrvatskoj.

Filozofijski je pak seminar osnovan 1911. godine, nakon čega je ustanovljena i filozofska knjižnica. Svrha je Seminara bila „praktičnim vježbama upućivati članove seminarske i uvoditi ih u samostalan rad u filozofiji“.

Treća osoba u nizu fakultetsko-sveučilišnih pionira filozofije bio je Albert Bazala, koji je preuzeo i unaprijedio Markovićevu katedru te bio iznimno agilan i na drugim planovima, gdje treba istaknuti njegovu trotomnu *Povijest filozofije* (1906–1912) kao prvu sustavnu povijest filozofije na hrvatskome jeziku te činjenicu da je Bazala inicijator osnivanja Pučkoga sveučilišta (1912) kao prosvjetne ustanove koja je sadržaje znanstvenih istraživanja i sveučilišne nastave nudila široj javnosti.

U istome duhu, ali i u vrlo nepovoljnim kadrovskim i inim okolnostima, između dvaju svjetskih ratova uz Arnolda i Bazalu djeluju Vladimir Dvorniković, koji je nekoliko godina bio jedini profesor filozofije na Fakultetu i održavao na životu filozofske katedre i Seminar, te Pavao Vuk-Pavlović i Vladimir Filipović. No u takvim okolnostima – koje će tijekom Drugoga svjetskog rata, odnosno tzv. Nezavisne Države Hrvatske, postati sasvim dramatične, posljedice čega će se osjećati i u godinama nakon rata – mogu se istaknuti i neki pozitivni pomaci, kao što je osnivanje Katedre za praktičku filozofiju (etiku i estetiku) 1929. godine, koje je predstojnik bio Pavao Vuk-Pavlović, te Katedre za teorijsku fi-

U vrijeme tzv. Nezavisne Države Hrvatske uz Filipovića i Bazalu, koji je u samo nekoliko godina dvaput umirovljivan i zapošlavan, na filozofskim katedrama i Filozofijskome seminaru djelovali su još Julije Makanec i Albert Haler.

Godine 1945. na Fakultetu uz Filipovića (Katedra za teorijsku filozofiju) djeluju ponovno Bazala (Katedra za povijest filozofije) i Vuk-Pavlović (Katedra za praktičku filozofiju), a nakon Bazaline smrti (1947) i odlaska Vuk-Pavlovića (1948) Filipović ostaje jedini profesor za sve filozofske predmete, da bi mu se 1949. pridružio Marijan Tkalčić, koji je do smrti (1956) predavao etiku i estetiku.

Krajem 1940-ih i početkom 1950-ih godina na Fakultetu se zapošljava niz mlađih filozofa, netom svršenih studenata filozofije, čime započinje ono što se i danas smatra „zlatnim razdobljem“ filozofije ne samo na Filozofskome fakultetu i Sveučilištu u Zagrebu nego i u Hrvatskoj i Jugoslaviji, a što je poznato pod imenom „praxis-filozofija“. Riječ je o Predragu Vranickom, Vanji Sutliću, Branku Bošnjaku, Milanu Kangrgi, Gaji Petroviću i Danilu Pejoviću. Danko Grlić, jedan od najistaknutijih filozofa te generacije i orijentacije, na Odsjeku se zaposlio tek 1974. godine, a Marijan Cipra zaposlen je 1964. godine, ali po njegovu filozofskome nazoru i djelima ne može se smatrati „praksisovcem“.

U navedenom se razdoblju dotadašnje katedre diferenciraju i osnivaju se nove, među kojima, uz „uobičajene“ katedre u polju filozofije, treba istaknuti Katedru za filozofiju istočnih naroda, koja je i danas neuobičajena u našem akademsko-filozofskom pejzažu, a koju je 1961. godine utemeljio i, nažalost, samo nekoliko godina na njoj radio Čedomil Veljačić, otvorivši ipak put za kasnije i današnje poučavanje indijske filozofije na Odsjeku.

Reorganizacija Filozofskoga fakulteta 1958. godine omogućila je osnivanje odsjekâ koji su povezivali disciplinarno srodne katedre i seminare, ali je Odsjek za filozofiju osnovan tek 1967. godine, premda su filozofske katedre i Filozofijski seminar već u prethodnim desetljećima djelovali kao cjelina.

I u tome, i u pomlađivanju nastavnoga kadra, i u naglu usponu Odsjeka ključnu je ulogu imao Vladimir Filipović, koji je osim toga zaslužan za osnivanje dviju ustanova koje su i danas stožerne ustanove filozofskoga rada u Hrvatskoj – Hrvatskoga filozofskog društva i Instituta za filozofiju.

Hrvatsko filozofsko društvo osnovano je 1957. godine. U osnivanju su sudjelovali svi tadašnji nastavnici filozofije s Fakulteta i niz drugih osoba koje su ranije filozofiju studirale na našem Fakultetu. Prvi je

Vladimir Filipović (1906–1984), profesor Odsjeka za filozofiju od 1932. do 1976. i ključna osoba u razvoju suvremene hrvatske filozofije.

Prvi javni nastup cijele redakcije časopisa Praxis (Zagreb, 1964), za stolom slijeva nadesno: Rudi Supek, Branko Bošnjak (ne vidi se), Gajo Petrović, Danilo Pejović, Predrag Vranicki, Milan Kangrga i Danko Grlić.

predsjednik Društva bio Filipović, a njegov tajnik bio je Gajo Petrović. O povezanosti Društva s Odsjekom dovoljno govori činjenica da je, među dosadašnja 32 predsjednika Društva, 13 predsjednika bilo s Odsjeka, njih 18 bili su bivši studenti Odsjeka, a samo jedan predsjednik nije ni studirao ni radio na Odsjeku.

U okrilju Hrvatskoga filozofskog društva, a na inicijativu članova Odsjeka, 1964. godine pokrenut je časopis *Praxis*, a 1965. godine doživio je i međunarodno izdanje (s člancima na njemačkome, engleskome i francuskome jeziku). Njegovim se utemeljiteljima smatraju Gajo Petrović i Milan Kangrga, premda zasluge za utemeljenje, vođenje i afirmaciju časopisa, kao i iz njega nastajuće „praxis-filozofije“, imaju svi tadašnji i neki kasniji članovi Odsjeka te pojedini filozofi koji su bili školovani i zaposleni na našem Fakultetu, ali su primarno djelovali u polju sociologije i štoviše spadaju među pionire naše sociologije (Rudi Supek, Ivan Kuvačić, Veljko Cvjetičanin). U samo deset godina postojanja objavljeno je 38 brojeva hrvatskog izdanja *Praxisa* i 24 broja međunarodnog izdanja, a uz to su u *Praxisovoj* ediciji objavljena dva zbornika radova te osam knjiga u biblioteci „Džepno izdanje“. Paralelno s časopisom *Praxis* isti krug filozofa i sociologa s našega Fakulteta, na čelu s Kangrgom i Supekom, 1963. godine pokreće međunarodnu konferenciju koja se održavala u Korčuli pod imenom *Korčulanska ljetna škola*, okupljajući ne samo velik broj profesora, znanstvenika i studenata iz naše zemlje i inozemstva nego i neke od najznačajnijih mislitelja onoga vremena, koji su u pravilu bili i suradnici časopisa, a nerijetko i gostujući predavači na Filozofskome fakultetu. I časopis i škola prestali su s radom pod

političkim pritiscima 1974. godine, ali time nije minula „praxis-filozofija“ te je bila utjecajna i u narednim desetljećima, zahvaljujući samim „praksisovcima“ i njihovim učenicima, a relevantna je i danas, kad ju istražuju, reafirmiraju i plodotvorno razvijaju oni koji su rođeni nakon gašenja časopisa *Praxis* i *Korčulanske ljetne škole*.

Tradiciju organiziranja međunarodnih konferencija i izdavanja časopisa i knjiga Hrvatsko filozofsko društvo, uz presudan angažman članova Odsjeka, nastavilo je i u razdoblju od početka 1980-ih godina do danas. Među brojnim aktivnostima na tom planu ističu se redovne međunarodne znanstveno-kulturne manifestacije *Dani Frane Petrića* u Cresu (32 skupa od 1992.) i *Lošinjski dani bioetike* u Malome Lošinj (22 skupa od 2002.) te „Godišnji simpozij Hrvatskog filozofskog društva“ u Zagrebu (64 skupa od 1957.), kao i filozofski, znanstveni, kulturni i nakladnički projekt „Filozofska istraživanja“, koji počiva na artikuliranu konceptu „integrativnoga mišljenja“, a u okviru kojega se u neprekinutu nizu izdaju časopis *Filozofska istraživanja* (više od 170 brojeva od 1980.), međunarodni časopis *Synthesis philosophica* (s tekstovima na engleskome, njemačkome i francuskome jeziku, više od 75 brojeva od 1986.) te „Biblioteka *Filozofska istraživanja*“ (više od 160 knjiga od 1988.).

Zaslugom Vladimira Filipovića godine 1967. utemeljen je Institut za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu, primarno posvećen istraživanju hrvatske filozofije. Od 1977. do 1991. godine Institut djeluje kao Odjel za povijest filozofije, odnosno Odjel za istraživanje povijesti hrvatske filozofije u okviru Centra za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, a potom ponovno kao samostalni Institut za filozofiju, i to do 1993. godine kao sveučilišni institut, a onda kao javni znanstveni institut izvan Sveučilišta. Nekoliko je članova Odsjeka akademsku karijeru započelo na Institutu, a među dosadašnjim zaposlenicima Instituta većinu čine bivši studenti Odsjeka.

Na Fakultetu je pak 1980. godine kao znanstvenoistraživačka jedinica povezana s Odsjekom osnovan Zavod za filozofiju, u kojemu su radili (sudjelujući povremeno i u nastavi) Mladen Labus, Veselin Golubović i Tin Radovani. Njihovim odlaskom s Fakulteta djelovanje se Zavoda ugasilo. Jedan od tragova njegova postojanja jest „Biblioteka *Filozofska misao*“, u kojoj je između 1980. i 1990. godine objavljeno sedam knjiga, kojih su autori bili tada mlađi filozofi i bivši doktorandi Odsjeka.

Popis kapitalnih djela kojima su dosadašnji i današnji profesori Odsjeka bili autori, urednici i prevoditelji ne bi se mogao navesti ni u mnogo obuhvatnijem prikazu od ovoga. Nezaobilazni su pak zahtjevni projekti kao što su *Filozofska hrestomatija* u 12 svezaka, pokrenuta 1955. godine, te *Filozofijski rječnik*, *Leksikon filozofa*, *Filozofski leksikon* i bogati nakladnički nizovi poput onih u zagrebačkoj izdavačkoj kući „Naprijed“ – *Filozofska biblioteka* i *Enciklopedija filozofskih disciplina*.

Iz navedenih podataka može se zaključiti da je djelovanje Odsjeka za filozofiju uvijek nadilazilo okvire Fakulteta, a u prilog tomu govori i činjenica da je prvi odsjek za filozofiju u Hrvatskoj nakon našega osnovan zahvaljujući našem. Riječ je o Odsjeku (u prvo vrijeme Katedri) za filozofiju na Filozofskome fakultetu u Zadru, osnovanome 1961. zalaganjem Vladimira Filipovića, koji je potom godinama, kao i neki drugi naši profesori, predavao na tom Odsjeku, a njegovi stalni nastavnici bili su zagrebački, odnosno Filipovićeveći đaci. Sličnu pomoć naš je Odsjek kasnije pružao i u etabliranju odsjeka za filozofiju na sveučilištima u Rijeci, Splitu i Osijeku, pa i na samu Sveučilištu u Zagrebu (Hrvatski studiji, kasnije Fakultet hrvatskih studija). I Fakultet političkih nauka (kasnije Fakultet političkih znanosti) Sveučilišta u Zagrebu, koji je osnovan 1962. godine, kadrovski je ekipiran zahvaljujući našim bivšim studentima i nastavnicima. Naposljetku barem tri studija filozofije u zemljama bivše Jugoslavije etablirala su se uz pomoć našeg Odsjeka za filozofiju. Uz već spomenuti studij filozofije u Skopju to su studiji na Sveučilištu u Sarajevu te na Sveučilištu u Prištini.

U pogledu uloge Odsjeka u fakultetskom i sveučilišnom kontekstu, odnosno vodećih fakultetskih i sveučilišnih funkcija, treba spomenuti da su šestorica profesora obnašala dužnost dekana Fakulteta (Franjo Marković, Gjuro Arnold, Albert Bazala, Vladimir Filipović, Predrag Vranicki i Branko Bošnjak), a njih četvorica bila su i rektori Sveučilišta (Marković, Arnold, Bazala i Vranicki).

U počasno zvanje *professor emeritus* Sveučilišta u Zagrebu dosad su izabrani Predrag Vranicki, Danilo Pejović, Branko Despot i Nadežda Čačinović. Također posljednja dva predsjednika Matičnog odbora za humanističke znanosti – polja filozofije i teologije (pri Nacionalnomu vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj) profesori su Odsjeka: Lino Veljak i Hrvoje Jurić.

Redoviti članovi Jugoslavenske (kasnije Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti bili su Franjo Marković, Gjuro Arnold, Albert Bazala (u tri mandata i predsjednik Akademije), Branko Bošnjak, Predrag Vranicki i Danilo Pejović, a danas su to Branko Despot i Igor Mikecin. Arnold i Bazala bili su i predsjednici Matice hrvatske.

Mnogi profesori Odsjeka za filozofiju bili su ili su još uvijek aktivni u javnome životu i na druge načine, kao članovi različitih kulturnih, društvenih i političkih inicijativa, organizacija i institucija, a neki su obnašali i visoke političke funkcije.

ODSJEK ZA FILOZOFIJU DANAS

Djelovanje Odsjeka za filozofiju, kao i drugih fakultetskih odsjeka te Filozofskoga fakulteta u cjelini, počiva na „humboldtovskoj“ pretpostavci jedinstva *istraživanja* i *poučavanja*, odnosno simultanosti individualnog i grupnog *znanstvenog rada* članova Odsjeka te *nastave* u okviru predavanja, seminara i vježbi, što uključuje i motiviranje studenata na njihova individualna i grupna znanstveno-stručna istraživanja te zajednička nastavničko-studentska istraživanja povezana sa studijskim programima i njihovim izvedbenim planovima.

Filozofija se ne iscrpljuje, kako se to često smatra, u sferi „puke teorije“, odnosno stjecanja „samosvrhovita“ znanja, nego postavlja i neprestano ozbiljuje društvene, kulturne i civilizacijske svrhe. To je zacijelo imao u vidu i Franjo Marković kad je krajem 19. stoljeća rekao da „ništa vrijedno ne nastaje ljudskim radom bez žive logične, estetične i etične težnje t.j. bez filozofijske težnje“ (Marković 1992: 248) jer „filozofija je dojilja, koja, ma i ne bila rođena majka, na noge postavlja narod, duševno ga oslobadja“ (1992: 250), tako da „samo onaj narod, koji si je stekao domovinu misli, prisvojio si je čvrsto i svoju tvarnu domovinu“ (1975: 33), ali u univerzalnome horizontu, jer „ako filozofijski duh ujedinjuje pojedince jednoga naroda, on ujedinjuje i razne narode, on je svenarodna sila“ (1992: 249).

U ak. god. 2023/24. na Odsjeku za filozofiju zaposleno je šesnaest nastavnika: četiri redovita profesora, sedmero izvanrednih profesora, tri docenta, jedan poslijedoktorand i jedna asistentica. Oni su raspoređeni u jedanaest katedara: Katedra za povijest filozofije (Ljudevit Fran Ježić, Igor Mikecin, Marko Tokić), Katedra za logiku (Davor Lauc), Katedra za ontologiju (Marija Selak Raspudić, Matija Vigato), Katedra za spoznajnu teoriju (Mislav Žitko), Katedra za etiku (Hrvoje Jurić, Marko Kos, Luka Perušić), Katedra za estetiku (Goran Sunajko), Katedra za filozofiju politike (Raul Raunić), Katedra za socijalnu filozofiju (Ankica Čakardić), Katedra za filozofsku antropologiju (Luka Bogdanić), Katedra za filozofiju odgoja (Ivana Zagorac) i Katedra za filozofiju istočnih naroda (Goran Kardaš).

Kako je već rečeno, Odsjek danas ima i dvoje nastavnika izabranih u počasno zvanje *professor emerita* ili *emeritus*, a to su Nadežda Čačinović i Branko Despot, koji je također redoviti član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Neki umirovljeni članovi Odsjeka još su uvijek angažirani u nastavi na Odsjeku (Borislav Mikulić, Lino Veljak i Boško Zenić) ili u projektima koji su vezani uz Odsjek i Fakultet (Ante Čović).

U nekoliko je navrata Odsjek za filozofiju doživio značajne kadrovske obnove: krajem 1940-ih i početkom 1950-ih godina (filozofi rođeni 1920-ih), zatim tijekom 1970-ih godina (filozofi rođeni uglavnom 1940-ih i početkom 1950-ih), te u prvim dvama desetljećima 21. stoljeća (filozofi rođeni uglavnom 1970-ih i 1980-ih).

Uz navedene nastavnike te vanjske suradnike koje Odsjek angažira kako bi se studentima proširila i dinamizirala ponuda nastavnih sadržaja za djelovanje Odsjeka neprocjenjivo je vrijedan i predan rad nenastavnog osoblja, jer u tom pogledu nije riječ samo o nužnim tehničkim, administrativno-birokratskim poslovima nego i o svakodnevnoj skrbi o obavezama i potrebama nastavnika i studenata, koja podrazumijeva skrb o Odsjeku kao takvu, naime kao o zajednici koja izrasta iz bogate tradicije, ali njezin pogled uvijek treba biti usmjeren na budućnost. Od 2016. godine tajnica je Odsjeka Elvina Šehić, negdašnja studentica filozofije, koja je tu dužnost preuzela od višedesetljetne tajnice Odsjeka Nade Čutić. U kraćim razdobljima između 2018. i 2023. godine tajničku dužnost obavljali su i Silvija Bistrica (kao studentska demonstratorica), Bojana Jauk i David Martić.

Valja navesti i to da je u novijoj povijesti – nakon Zore Križanić, koja je bila odsječka knjižničarka i tajnica – dugogodišnji voditelj knjižnice pri Odsjeku za filozofiju do svojeg odlaska u mirovinu 2008. godine bio Darko Šegota, kojega je iste godine zamijenila Lana Zrnić, također negdašnja studentica filozofije. Nakon preseljenja zasebnih odsječkih knjižnica u novoizgrađenu Knjižnicu Filozofskoga fakulteta 2009. godine Lana Zrnić postala je i do danas je voditeljica Zbirke za filozofiju.

STUDIRANJE FILOZOFIJE NA ODSJEKU ZA FILOZOFIJU

Od reforme studija prema načelima Bolonjske deklaracije ak. god. 2004/05. do danas filozofija se na Odsjeku studira na trima razinama – prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj, odnosno u okviru šest studija: četverogodišnji sveučilišni prijediplomski studij – jednopredmetni; četverogodišnji sveučilišni prijediplomski studij – dvopredmetni; jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – jednopredmetni (znanstveni smjer); jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – dvopredmetni (znanstveni smjer); jednogodišnji sveučilišni diplomski studij – dvopredmetni (nastavnički smjer); trogodišnji doktorski studij.

Na prijediplomskome studiju naglasak je na obaveznim dvosemestralnim predmetima kojih je svrha stjecanje i unapređivanje znanja iz temeljnih filozofskih disciplina, i to kako teorijskih (*Ontologija, Teorija spoznaje*) i praktičkih (*Etika, Filozofija politike, Socijalna filozofija*) tako i onih koje se ne mogu jednoznačno svrstati ni u teorijsko ni u praktičko područje, nego predstavljaju most između njih (*Estetika, Filozofska antropologija*). Povrh toga postoje predmeti koji su propedeutičke naravi, bilo u pogledu filozofije uopće (čtvero-semestralna nastava logike) ili u pogledu studija filozofije (dvosemestralni predmeti *Uvod u filozofiju i Suvremena filozofska terminologija*), te sintetičke naravi (šestosemestralna *Povijest filozofije*, kojoj prethodi dvosemestralna *Grčka filozofija*).

Specifičnost našeg Odsjeka jest bogata ponuda izbornih predmeta i kolegija koji s jedne strane prezentiraju sadržaje ostalih filozofskih disciplina i osvjetljavaju bitne filozofske teme, a s druge strane proširuju i

produbljuju zajednički nastavničko-studentski istraživačko-obrazovni rad. Pritom mislimo i na izborne predavačke predmete i na velik broj seminara, u kojima se, od semestra do semestra, na dinamičan način obrađuju pojedina filozofska djela ili pojedini, često sasvim aktualni filozofski, društveno-politički i kulturni problemi.

Upravo su ti izborni predmeti i kolegiji osnova studija filozofije na diplomskoj razini, gdje je naglasak na širokoj izbornosti, zahvaljujući kojoj studenti mogu profilirati svoje filozofske interese s ciljem odabira i formuliranja teme diplomskoga rada, a zatim njegove izrade i obrane, u suradnji s izabranim mentorom. Oni studenti koji se na diplomskome studiju odluče za nastavnički smjer trebaju, dakako, steći nastavničke kompetencije, kako one opće (fakultetski predmeti *Psihologija odgoja i obrazovanja*, *Sustavna pedagogija* i *Didaktika*) tako i one vezane uz filozofiju, a u tom aspektu riječ je o dvosemestralnim predavanjima iz *Filozofije odgoja* i *Metodike nastave filozofije*, dvosemestralnome seminaru iz *Metodike nastave filozofije* te dvosemestralnim vježbama u okviru *Nastavne prakse filozofije*, koja se izvodi u suradnji s nekoliko zagrebačkih gimnazija.

Valja spomenuti i to da nastavnici Odsjeka za filozofiju izvode nastavu u okviru predmetâ koji nisu namijenjeni studentima filozofije, nego su u fakultetskoj ponudi izbornih predmeta te uz glavni naziv imaju dodatak „opći predmet“. To su *Uvod u filozofiju*, *Etika*, *Filozofija odgoja*, *Estetika* i *Filozofska antropologija*. Naposljetku postoji i kolegij na engleskome jeziku *Selected Topics in Philosophy*, namijenjen prije svega, ali ne isključivo inozemnim, gostujućim studentima, u izvedbi kojega sudjeluje većina članova Odsjeka.

Što se tiče poslijediplomske razine studija, doktorat znanosti u polju filozofije mogao se, bez posebnoga poslijediplomskoga/doktorskoga studija, steći od utemeljenja Sveučilišta i Fakulteta. Prvi je bio onaj Gjüre Arnolda, obranjen 1880. godine, a u sljedećim desetljećima, tj. stoljećima, sve do 2003. godine, na taj je način doktorat znanosti u polju filozofije steklo više od stotinu osoba iz Hrvatske i inozemstva. U međuvremenu je pak 1973. godine bio ustanovljen sveučilišni poslijediplomski znanstveni studij filozofije koji je završavao obranom magistarskoga rada te su na taj način deseci osoba stekli akademski stupanj magistra znanosti, a u nastavku na to, najčešće, i akademski stupanj doktora znanosti.

Sveučilišni poslijediplomski doktorski studij filozofije, koji se od stupanja na snagu *Zakona o visokom obrazovanju i znanosti* 2022. godine zove Doktorski studij *Filozofija*, pokrenut je 2003. godine i upisuje nove studente svake dvije godine. Taj studij traje šest semestara, nakon čega doktorandi imaju još pet godina za izradu, predaju i obranu doktorske disertacije. Zajednička nastava u vidu predavanja i seminara odvija se u prvim dvama semestrima, a potom se naglasak stavlja na individualna istraživanja i konzultativni rad doktoranada s mentorima, uključujući poticanje studenata na sudjelovanje na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima te objavljivanje znanstvenih i stručnih radova u raznorodnim publikacijama.

Na Doktorskome studiju, s obzirom na specifičnosti studentskih interesa i odgovarajućih istraživanja te želju da im se u što većoj mjeri udovolji, Odsjek redovito angažira vanjske suradnike iz Hrvatske i inozemstva, bilo kao predavače ili kao mentore doktorskih radova. U svakoj generaciji doktoranada imamo nezanemariv broj inozemnih studenata, a u posljednjih nekoliko godina naš je doktorski studij među najpopularnijim doktorskim studijima na Fakultetu i svakako najpopularniji doktorski studij filozofije u Hrvatskoj. Razlog tomu je zasigurno i činjenica da se studij – koji je, naravno, ukorijenjen u filozofiji i njome uokviren – temelji na interdisciplinarnu pristupu, što podrazumijeva otvorenost spram drugih znanstvenih područja i polja, tako da ga, uz propisane prijamne i razlikovne ispite, mogu upisati i oni koji su prethodno završili diplomski studij iz neke druge discipline humanističkih, društvenih, prirodnih, biomedicinskih, tehničkih ili biotehničkih znanosti.

Na temelju svega toga može se zaključiti da Odsjek za filozofiju na trima razinama studija pokriva polje filozofije u punome opsegu, i sinkronijski i dijakronijski, odnosno omogućuje onima koji na Filozofskome fakultetu studiraju filozofiju da steknu temeljito, obuhvatno i cjelovito filozofsko obrazovanje te da pritom razviju senzibilitet i sposobnost za umrežavanje filozofskih s drugim znanstvenim znanjima i pristupima u širem akademskom, društvenom i kulturnom kontekstu.

Premda se govor o smislu studija filozofije i drugih humanističkih znanosti ne bi smio reducirati na puki pragmatizam i kalkulacije „tržišta rada“, studij filozofije – suprotno uobičajenim predodžbama, odnosno predrasudama – ni u tom se pogledu ne pokazuje „beskorisnim“ jer znanja i vještine koje studenti filozofije stječu čine ih ujedno filozofski specijaliziranima i profesionalno polivalentnima, a oni studenti koji na prijediplomskoj i diplomskoj razini studiraju dvopredmetno, tj. filozofiju u kombinaciji s nekim drugim studijem, dodatno proširuju spektar svojih kompetencija.

Studenti koji nakon prijediplomskoga studija završe i diplomski studij filozofije te steknu akademski naziv magistra edukacije filozofije (nastavnički smjer), ili magistra filozofije (znanstveni smjer) uz dodatnu psihološko-pedagoško-didaktičko-metodičku naobrazbu, kvalificirani su za poučavanje filozofskih predmeta u gimnazijama i drugim srednjim školama (*Filozofija, Logika i Etika*), a zapošljavaju se i na znanstveno-nastavnim i znanstvenoistraživačkim ustanovama, odnosno sveučilištima i veleučilištima te znanstvenim institutima, za što je nuždan završen ili barem upisan doktorski studij filozofije ili neke druge discipline. Međutim oni koji su završili studij filozofije bilo kojega stupnja uspješno se zapošljavaju i rade i u drugim područjima, kao što su mediji, umjetnost, kulturne i društvene djelatnosti, javna uprava, politika te sektori informacijsko-komunikacijskih tehnologija i gospodarstva, o čemu svjedoče naši alumni, koji se mogu pronaći doslovce u svakome segmentu društva, a njihove se sposobnosti osobito cijene u kompleksnim poslovnim sustavima.

Studenti filozofije, uz izvršavanje obaveza na studiju i provođenje s time povezanih samostalnih istraživanja, aktivni su i u okviru dvaju studentskih udruženja. Oba udruženja objavljuju časopise, redovno organiziraju međunarodne simpozije i tribine o filozofski relevantnim temama te filozofske kružoke koji produbljuju studentske rasprave o određenim temama, a također na razne načine razvijaju studentsku internacionalnu i interdisciplinarnu suradnju.

Udruženje studenata filozofije (USF) utemeljeno je 1994. godine, kada je počelo izdavati časopis *Čemu*. Časopis uz određene vremenske diskontinuitete traje dakle već trideset godina te objavljuje studentske znanstvene i stručne radove, prijevode filozofskih članaka, prikaze novoobjavljenih filozofskih knjiga i skupova te razgovore s filozofima i drugim znanstvenicima.

Novoosnovano udruženje studenata filozofije (NOUS) osnovano je 2018. godine te, pored drugih aktivnosti, objavljuje časopis, kojega je prvi broj (pod naslovom *Nouspojava*) objavljen 2021. godine, a drugi broj (pod naslovom *Nous*) 2023. godine.

Osim svega navedenoga studentska udruženja potiču i prema potrebi suorganiziraju sudjelovanje studenata na domaćim i međunarodnim znanstvenim i stručnim skupovima.

FILOZOFISKE ORIJENTACIJE, ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA I PROJEKTI NA ODSJEKU

Ono što je rečeno za nastavu u okviru šest studija filozofije može se reći i za znanstvenoistraživački segment rada na Odsjeku za filozofiju: s težnjom prema obuhvatnosti i sa sviješću o potrebi intradisciplinarna i interdisciplinarna umrežavanja prisutne su, njeguju se i razvijaju različite filozofske orijentacije, kako u tematsko-problemskome pogledu tako i u pogledu pristupa.

Sažet opis toga nalazi se u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine* (2018: 98–103), što potvrđuje i *Strateški program istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Revizija* (2021: 30–35). Tamo su kao prioritetne znanstvenoistraživačke teme u polju filozofije navedene: Povijest filozofije; Logika, epistemologija i filozofija znanosti; Integrativna bioetika; Suvremeni socijalni i politički identiteti čovjeka; Filozofija kulture, umjetnosti, odgoja i sporta.

No filozofija u *Razvojnoj i znanstvenoistraživačkoj strategiji* (2018: 74–80) pridonosi i sljedećim interdisciplinarnim prioritetnim znanstvenoistraživačkim temama: Izazovi obrazovanja u društvenome, tehnološkome i kulturnome kontekstu; Sjećanje, baština i kulturna promjena; Različitosti, identiteti i društvene nejednakosti; Metodološki i epistemološki izazovi suvremene znanosti.

Kako bi se te projektno definirane teme dodatno osvijetlile, valja reći da se danas na Odsjeku posebno ističu, i u znanstvenoistraživačkom i u nastavnom aspektu, istraživanja povijesti filozofije, s naglaskom na antičkoj, osobito grčkoj filozofiji, klasičnoj njemačkoj filozofiji i suvremenoj fenomenološko-hermeneutičkoj filozofiji, s time da nisu zanemarene ni istočne filozofije (osobito indijska, ali i židovska i arapska filozofija), kao ni hrvatska filozofska baština, uključujući „praxis-filozofiju“, a s njome i cjelokupna marksistička filozofija, koja se istražuje ne samo kao povijesnofilozofska činjenica i fenomen, a pogotovo ne u svrhu „muzealizacije“, nego i s namjerom aktualizacije u teorijskom i praktičkom pogledu, pri čemu se, često upravo na toj podlozi, otvaraju i nove, do prije nekoliko desetljeća nepoznate ili u nas zanemarene teme i pristupi kao što su bioetika, filozofija tehnike i novih medija, feministička filozofija, tj. filozofija roda, psihoanalitička filozofija i filozofija sporta. Naposljetku na Odsjeku se dužna pažnja poklanja filozofiji odgoja i metodičkom aspektu filozofije, pogotovo u svjetlu novih obrazovno-odgojnih izazova, te logici, s njezinim grananjima u pravcu filozofije jezika i filozofije znanosti, gdje se na poseban način pokazuje da Odsjek za filozofiju, premda je tradicionalno kontinentalno-europske orijentacije, nije zatvoren za tzv. analitičku filozofiju, koja se danas uglavnom razvija u angloameričkome kulturnome krugu ili pod njegovim utjecajem.

Članovi Odsjeka permanentno su aktivni kao voditelji i suradnici domaćih i međunarodnih znanstvenoistraživačkih i znanstveno-nastavnih projekata različita ranga, pri čemu brojnošću i intenzitetom rada prednjače, kao i na drugim odsjecima, institucijski projekti koji se provode uz potporu Sveučilišta u Zagrebu. Međutim dva međunarodna, interdisciplinarno orijentirana projekta treba posebno istaknuti.

Godine 2016. Odsjek je unutar programa CEEPUS (Srednjoeuropski program razmjene za sveučilišne studije) inicirao i do danas koordinira mrežu „Filozofija i interdisciplinarnost“, koja uključuje 26 partnerskih institucija iz 14 zemalja Srednje i Jugoistočne Europe, a putem nje akademsku razmjenu redovito ostvaruju i nastavnici i studenti Odsjeka, što potiče razne oblike suradnje i rezultira brojnim drugim uspješnim projektima.

Godine 2014. odlukom ministra znanosti, obrazovanja i sporta proglašen je Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku, kao jedan od triju znanstvenih centara izvrsnosti u području humanističkih i društvenih znanosti. Njegova je institucija nositeljica Filozofski fakultet, voditelji i ključni akteri nastavnici su

Novije knjige djelatnika Odsjeka za filozofiju.

Odsjeka za filozofiju, a u realizaciji znanstvenoga programa Centra sudjeluje više od stotinu znanstvenika i studenata iz Hrvatske i inozemstva.

Članovi Odsjeka aktivni su i u aspektu organiziranja znanstveno-stručnih skupova te u uređivanju i objavljivanju raznovrsnih publikacija, pri čemu ovdje ističemo tek novije okrugle stolove i prateće zbornike Odsjeka za filozofiju: *Aspekti praxisa* (2014/2015), *Inačice materijalizma* (2016/2017), *Filozofije revolucija i ideje novih svjetova* (2017/2018), *Kriza i kritike racionalnosti – nasljeđe '68.* (2018/2019), *Metafilozofija i problemi znanstvene metodologije* (2019/2020) te *Psihoanaliza i njezine sudbine* (2020/2021). U posljednje su vrijeme objavljeni i zbornici u čast umirovljenih profesora Lina Veljaka i Nadežde Čačinović, kao i zbornik povodom 250. obljetnice Hegelova rođenja, a potonjim dvama zbornicima prethodili su i znanstveni skupovi.

Treba navesti i to da su životi i opusi većega broja dosadašnjih profesora Odsjeka prikazani i valorizirani u formi knjiga, i to kako u zbornicima radova (Vuk-Pavlović, Filipović, Kangrga, Petrović, Pejović, Sutlić, Cipra, Čačinović, Veljak) tako i u monografijama (Marković, Arnold, Bazala, Haler, Dvorniković, Vuk-Pavlović, Tkalčić, Makanec, Kangrga), a njih nekoliko prezentirano je i u nizovima odabranih ili sabranih djela (Vuk-Pavlović, Veljačić, Grlić, Kangrga, Petrović), odnosno izabranih i za tisak priređenih fakultetskih predavanja (Kangrga, Sutlić, Despot), da i ne spominjemo sumarne preglede i promišljanja pojedinih razdoblja i fenomena koji se tiču Odsjeka za filozofiju, pogotovo „praxis-filozofije“, u knjiškim i časopisnim publikacijama. Vjerujemo da će se „odsječka biblioteka“ u svim navedenim aspektima i nadalje popunjavati, što je podjednako važno i za kritičko odnošenje s tradicijom i za aktualne rasprave s pogledom na budućnost.

Filozofima je još uvijek jasno zašto se naš Fakultet zove *Filozofski* te zašto su se na njemu i desetljećima nakon osnutka studirali ne samo matematika i prirodne znanosti nego i šumarstvo i agronomija. Kako je

to krajem 18. stoljeća u svojem spisu *Spor fakultetâ* sugerirao Immanuel Kant: za razliku od drugih fakulteta (teološkog, pravnog i medicinskog) filozofski fakultet treba imati neograničenu slobodu istraživanja i poučavanja jer ima sposobnost da podvrgava kritici kako teorijske pretpostavke drugih fakulteta i znanosti tako i vlastite pretpostavke (usp. Kant 1991). U današnje vrijeme to prije svega znači da filozofija, Odsjek za filozofiju i Filozofski fakultet, u suradnji s drugim, napose humanističkim i društvenim znanostima i fakultetima, moraju pronalaziti put između Scile tehnoscijentizma i Haribde ekonomsko-političke moći, čuvajući autonomiju skrupulozna znanstvenog istraživanja i obrazovanja, ali s obavezom živa sudjelovanja u kompleksnoj društveno-kulturnoj dinamici.

Stoga bi se svrha i zadaće filozofije, Odsjeka za filozofiju i Filozofskoga fakulteta mogli tražiti između glasovite teze Karla Marxa: „Filozofi su svijet samo različito *interpretirali*; no radi se o tome da ga se *promijeni*“ (1978: 535) te kritičkoga komentara te teze, koji je jednom prilikom iznio Martin Heidegger: „Previđa se da *promjena svijeta* pretpostavlja jednu promjenu *predodžbe svijeta*, a da se jedna predodžba svijeta može steći samo tako što se svijet dostatno interpretira“ (1988: 22).

Hrvoje Jurić

LITERATURA

- Despot, B. Odsjek za filozofiju. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998, 73–78.
- Đidara, R. *Filozofija prakse: nastanak, utjecaj, posljedice*. Doktorska disertacija. Zagreb: Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno i na: <https://dr.nsk.hr/islandora/object/ffrz:116> (8. 3. 2024).
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu: monografija*. Damjanović, S. (ur.). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1998.
- Grgec, G. Pola stoljeća Hrvatskog filozofskog društva kao istraživački izazov. *Filozofska istraživanja*. 28, 3(2008), 521–537. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/36593> (8. 3. 2024).
- Heidegger, M. Martin Heidegger im Gespräch mit Richard Wisser. *Antwort: Martin Heidegger im Gespräch*. Neske, G.; Kettering, E. (ur.). Pfullingen: Günther Neske Verlag, 1988, 21–28.
- Kangrga, M. *Izvan povijesnog događanja: dokumenti jednog vremena*. Split: Feral Tribune, 1997.
- Kant, I. *Spor fakulteta*. Kant, I.; Schelling, F. W. J.; Nietzsche, F. *Ideja univerziteta*. Zagreb: Globus, 1991, 19–49.
- Kuvačić, I. *Sjećanja*. Zagreb: Razlog, 2008.
- Lešaja, A. *Praksis orijentacija, časopis Praxis i Korčulanska ljetna škola: (građa)*. Beograd: Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe, 2014.
- Macut, I. *Filozofija u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj*. Zagreb: Školska knjiga, 2018.
- Macut, I. *Hrvatska filozofija od sloma Nezavisne Države Hrvatske 1945. do raspada Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije 1991. godine*. Zagreb: Školska knjiga, 2020.
- Marković, F. Filozofijske struke pisci hrvatskoga roda s onkraj Velebita u stoljećih XV. do XVIII. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. 1, 1–2(1975), 255–280. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/91088> (8. 3. 2024).
- Marković, F. Logika. *Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine*. 18, 1–2(1992), 247–258. Dostupno i na: <https://hrcak.srce.hr/81884> (8. 3. 2024).

Marx, K. Thesen über Feuerbach. Marx, K.; Engels, F. *Werke*, sv. 3. Berlin: Dietz Verlag, 1978, 533–535.

Razvojna i znanstvenoistraživačka strategija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu od 2018. do 2023. godine. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018. Dostupno i na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/o-nama/dokumenti/strategija/> (8. 3. 2024).

Spomenica u povodu proslave 300-godišnjice Sveučilišta u Zagrebu, sv. I–II. Šidak, J. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 1969. Dostupno i na: <https://www.unizg.hr/o-sveucilistu/sveuciliste-jucer-danas-sutra/povijest-sveucilista/monografije-sveucilista-i-sastavnica/> (8. 3. 2024).

Strateški program istraživanja Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Revizija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021. Dostupno i na: <https://web2020.ffzg.unizg.hr/o-nama/dokumenti/strategija/> (8. 3. 2024).

Sveučilište u Zagrebu – 350 godina: 1669.–2019. Polić Bobić, M. (ur.). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, 2019.

Djelatnici Odsjeka za filozofiju

DJELATNI

BOGDANIĆ, Luka (Zagreb, 1978) (2014) 2014. doc., 2020. izv. prof.

ČAKARDIĆ, Ankica (Rijeka, 1977) (2010) 2010. doc., 2020. izv. prof.

JEŽIĆ, Ljudevit Fran (Zagreb, 1988) (2013) 2013. asist., 2015. poslijedoktorand, 2017. doc., 2022. izv. prof.

JURIĆ, Hrvoje (Bihać, Bosna i Hercegovina, 1975) (2000) 2000. znan. novak, 2001. mlađi asist., 2003. asist., 2008. viši asist., 2009. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.

KARDAŠ, Goran (Požega, 1970) (2001, od 2012. i na Odsjeku za filozofiju) 2001. znan. novak, 2002. mlađi asist., 2009. viši asist., 2012. doc., 2018. izv. prof., 2024. red. prof.

LAUC, Davor (Osijek, 1971) (1995) 1995. znan. novak, 2000. asist., 2005. viši asist., 2006. doc., 2014. izv. prof., 2020. red. prof.

KOS, Marko (Varaždin, 1986) (2015) 2015. asist., 2021. poslijedoktorand.

MIKECIN, Igor (Zagreb, 1968) (2008) 2008. doc., 2013. izv. prof., 2019. red. prof.
 PERUŠIĆ, Luka (Zagreb, 1987) (2016) 2016. asist., 2022. doc.
 RAUNIĆ, Raul (Zagreb, 1959) (2004) 2004. predavač, 2010. doc., 2021. izv. prof.
 SELAK RASPUDIĆ, Marija (Zagreb, 1982) (2010) 2010. znan. novakinja, 2013. znan. novakinja – viša asist., 2015. doc., 2020. izv. prof.
 SUNAJKO, Goran (Zagreb, 1978) (2019) 2019. doc.
 ŠEHIĆ, Elvina (Rijeka, 1983) (2016) 2016. tajnica Odsjeka za filozofiju.
 TOKIĆ, Marko (Kutina, 1977) (2013) 2013. doc., 2017. izv. prof.
 VIGATO, Matija (Zadar, 1992) (2021) 2021. asist.
 ZAGORAC, Ivana (Zagreb, 1979) (2006) 2006. znan. novakinja, 2015. doc., 2020. izv. prof.
 ŽITKO, Mislav (Zagreb, 1982) (2013) 2013. asist., 2019. poslijedoktorand, 2023. doc.

PREMINULI, UMIROVLJENI I OSTALI BIVŠI DJELATNICI

ARNOLD, Gjuro (Ivanec, 1853 – Zagreb, 1941) (1894–1923) 1894. izv. prof., 1896. red. prof.
 BABEL, Krešimir (Slavonski Brod, 1984) (2012–2016) 2012. znan. novak – asist.
 BAZALA, Albert (Brno, Češka, 1877 – Zagreb, 1947) (1904–1924, 1927–1943, 1945–1947) 1904. priv. doc., 1909. izv. prof., 1912. red. prof.
 BOŠNJAK, Branko (Stojčinovac, 1923 – Zagreb, 1996) (1950–1991) 1950. asist., 1960. doc., 1964. izv. prof., 1970. red. prof.
 BURGER, Hotimir (Tržič, Slovenija, 1943 – Zagreb, 2018) (1975–2013) 1975. asist., 1976. doc., 1980. izv. prof., 1986. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru.
 CIPRA, Marijan (Zagreb, 1940 – Zagreb, 2008) (1964–1991) 1964. asist., 1989. doc.
 CVJETIČANIN, Veljko (Veliko Vukovje, 1927 – Zagreb, 2001) (1957–1996, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1957. asist., 1966. doc., 1972. izv. prof., 1978. red. prof.
 ČAČINOVIĆ, Nadežda (Budimpešta, Mađarska, 1947) (1976–2017) 1976. asist., 1985. doc., 1989. izv. prof., 1998. red. prof., 2003. red. prof. u trajnom izboru, 2018. prof. emerita.
 ČOVIĆ, Ante (Split, 1949) (1976–2018) 1976. asist., 1981. znan. asist., 1991. doc., 1999. izv. prof., 2005. red. prof., 2010. red. prof. u trajnom izboru.
 ČUTIĆ, Nada (Zagreb, 1950) (1973–2015) 1974. tajnica Odsjeka za filozofiju.
 DESPOT, Branko (Zagreb, 1942) (1971–2012) 1971. asist., 1979. doc., 1984. izv. prof., 1989. red. prof., 1997. red. prof. u trajnom izboru, 2014. prof. emeritus.
 DVORNIKOVIĆ, Vladimir (Severin na Kupi, 1888 – Beograd, Srbija, 1956) (1919–1926) 1919. venia docendi, 1920. suplent, 1925. red. prof.
 FILIPOVIĆ, Vladimir (Ludbreg, 1906 – Silba, 1984) (1932–1976) 1932. asist., 1939. doc., 1952. izv. prof., 1957. red. prof.
 FIKET, Stjepan (Tuhelj, 1895 – Zagreb, 1981) (1951–1965) 1951. pomoćni službenik.
 FLEGO, Gvozden (Zagreb, 1946) (1974–2008) 1974. asist., 1984. doc., 1992. izv. prof., 2006. red. prof.
 GOLUBOVIĆ, Veselin (Krnješevci, Srbija, 1940) (1986–1995) 1986. znan. suradnik, 1991. viši znan. suradnik.
 GREGORIĆ, Pavel (Zagreb, 1972) (2000–2011) 2000. asist., 2003. viši asist., 2006. doc., 2011. izv. prof.

- GRLIĆ, Danko (Gračanica, Bosna i Hercegovina, 1923 – Zagreb, 1984) (1974–1984) 1974. red. prof.
- HALER, Albert (Vrgorac, 1883 – Kamnica, Slovenija, 1945) (1943–1945) 1943. red. prof.
- IVEKOVIĆ, Rada (Zagreb, 1945) (1982–1992) 1982. znan. suradnica, 1984. doc., 1988. izv. prof.
- JAUŠ, Bojana (Rijeka, 1987) (2019–2021) 2019. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- KANGRGA, Milan (Zagreb, 1923 – Zagreb, 2008) (1950–1993) 1950. asist., 1962. doc., 1967. izv. prof., 1972. red. prof.
- KRIŽANIĆ, Zora (Gornja Jelenska, 1911 – Zagreb, 2002) (1955–1973) 1955. knjižničarka i tajnica Odsjeka za filozofiju.
- LABUS, Mladen (Zagreb, 1950) (1980–1995) 1980. stručni suradnik, 1986. znan. asist., 1999. znan. savjetnik.
- MAKANEC, Julije (Sarajevo, Bosna i Hercegovina, 1904 – Zagreb, 1945) (1943–1945) 1943. izv. prof.
- MARKOVIĆ, Franjo (Križevci, 1845 – Zagreb, 1914) (1874–1909) 1874. red. prof.
- MARTIĆ, David (Zagreb, 1993) (2022–2023) 2022. tajnik Odsjeka za filozofiju, 2023. tajnik Odsjeka za talijanistiku.
- MIKULIĆ, Borislav (Račinovci, 1957) (2001–2022) 2001. doc., 2003. izv. prof., 2007. red. prof., 2012. red. prof. u trajnom izboru.
- PALMOVIĆ, Marijan (Zagreb, 1963) (1990–1993) 1990. znan. novak.
- PEJOVIĆ, Danilo (Ludbreg, 1928 – Zagreb, 2007) (1955–1998) 1955. asist., 1961. doc., 1965. izv. prof., 1971. red. prof., 1999. prof. emeritus.
- PETROVIĆ, Gajo (Karlovac, 1927 – Zagreb, 1993) (1950–1993) 1950. asist., 1959. doc., 1963. izv. prof., 1969. red. prof.
- PLANINC, Mladen (Zagreb, 1979) (2004–2014) 2004. asist., 2010. viši asist.
- PREMUR, Ksenija (Zagreb, 1962) (1990–1993) 1990. znan. novakinja – mlađa asist.
- PUHOVSKI, Žarko (Zagreb, 1946) (1975–2012) 1975. asist., 1986. doc., 1988. izv. prof., 1991. red. prof., 1994. red. prof. u trajnom izboru.
- PURIĆ, Đurđa (Samobor, 1940) (1976–1976) 1976. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- RADIĆ PETERNAC, Sunčana (Split, 1947 – Zagreb, 2002) (1977–1978) 1977. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- RADOVANI, Tin (Zagreb, 1962) (1988–1991) 1988. znan. novak, 1990. stručni suradnik.
- SESARDIĆ, Neven (Beograd, Srbija, 1949) (1975–1995) 1975. asist., 1979. znan. asist., 1983. doc., 1993. izv. prof.
- STAMENKOVIĆ TADIĆ, Barbara (Rijeka, 1982) (2006–2018) 2006. znan. novakinja – asist., 2012. viša asist.
- STIPLOŠEK, Ada (Rijeka, 1914 – s. l., s. a.) (1954–1955) 1954. tajnica Odsjeka za filozofiju.
- SUPEK, Rudi (Zagreb, 1913 – Zagreb, 1993) (1950–1958, 1960–1979, od 1950. do 1958. na Odsjeku za psihologiju, od 1960. do 1963. na Katedri za sociologiju Odsjeka za filozofiju, od 1963. na Odsjeku za sociologiju) 1950. predavač, 1956. priv. doc., 1957. doc., 1960. izv. prof., 1965. red. prof.
- SUTLIĆ, Vanja (Karlovac, 1925 – Zagreb, 1989) (1949–1953) 1949. asist.
- ŠKORIĆ, Gordana (Zagreb, 1950 – Zagreb, 2018) (1986–2015) 1986. asist., 2001. doc., 2008. izv. prof.
- ŠVOB, Goran (Zagreb, 1947 – Zagreb, 2013) (1971–2012) 1971. asist., 1989. doc., 2001. izv. prof.
- TKALČIĆ, Marijan (Kapela, 1896 – Zagreb, 1956) (1949–1956) 1949. predavač, 1950. doc., 1955. izv. prof.
- VELJAČIĆ, Čedomil (Zagreb, 1915 – San Francisco, Sjedinjene Američke Države, 1997) (1961–1966) 1961. predavač, 1962. doc.
- VELJAK, Lino (Rijeka, 1950) (1979–2020) 1979. asist., 1983. doc., 1990. izv. prof., 2002. red. prof., 2007. red. prof. u trajnom izboru.

VRANICKI, Predrag (Benkovac, 1922 – Zagreb, 2002) (1947–1976) 1947. asist., 1952. predavač, 1954. doc., 1959. izv. prof., 1962. red. prof., 2000. prof. emeritus.

VUK-PAVLOVIĆ, Pavao (Koprivnica, 1894 – Zagreb, 1976) (1929–1941, 1945–1948) 1929. doc.

ZENIĆ, Boško (Šibenik, 1949) (1979–2014) 1979. asist., 2004. viši predavač.

VANJSKI SURADNICI

DEFRANČESKI, Jan (Zagreb, 1996) (2023).

KNORR, Lidija (Zagreb, 1989) (2021).

PEŠIĆ, Boško (Vrbanja, 1975) (2022).

SKELAC, Ines (Našice, 1989) (2019).

STAMATOVIĆ, Slobodan (Split, 1968) (2023).

